

**ע"פ 3673/15 - המערער בע"פ 3673/15, פלוני, המערער בע"פ
3727/15, סואעד ענאד נגד המשיבה בע"פ 3673/15 ובע"פ
3727/15, מדינת ישראל, המשיבים 2-3 בע"פ 3673/15, פלוני, פלוני**

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

**ע"פ 3673/15
ע"פ 3727/15**

לפני: כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין
כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופט נ' הנדל

המערער בע"פ 3673/15: פלוני
המערער בע"פ 3727/15: סואעד ענאד

נגד

המשיבה בע"פ 3673/15 ובע"פ 3727/15: 1. מדינת ישראל
המשיבים 2-3 בע"פ 3673/15: 2. פלוני
3. פלוני

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה
(השופט א' טובי) מיום 14.4.15 בת"פ 55669-10-13

תאריך הישיבה: ו' באדר א' התשע"ו (15.2.16)

בשם המערער בע"פ 3673/15: עו"ד אבנר שמש

בשם המערער בע"פ 3727/15: עו"ד תומר נוח

בשם המשיבה: עו"ד יעל ביטון

עמוד 1

המשנה לנשיאה א' רובינשטיין:

א. שני ערעורים על גזר-דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה מיום 14.4.15 (השופט א' טובי) בת"פ 55669-10-13, בו נדונו המערערים בעקבות הרשעתם בכתב אישום מתוקן לפי הודאתם, בעבירות סיוע לחבלה בכוונה מחמירה וסיוע בעבירות נשק. בנוסף, הורשע המערער בע"פ 3673/15 (יכונה להלן פלוני; שהיה קטין כבן 17.5 בשעת מעשה; הוא כיום כבן 20) בעבירות גניבה ופירוק מרכב, ובעבירת שהיה בלתי חוקית בישראל. בגין העבירות הושת על פלוני עונש מאסר של 55 חודשים בפועל, ועל המערער בע"פ 3727/15 (להלן ענאד) עונש מאסר של 48 חודשי מאסר בפועל. בנוסף, הושתו מאסר על תנאי, וכן חויב כל אחד מן השניים בפיצוי בסך 50,000 ₪ לאלמנת המנוח, וכן 15,000 ₪ לנפגע העבירה. עניין הפרשה - מסכת שתחילתה בפירוק כלי רכב וגניבה וסופה בקטילת חיים וחבלה בגופו של אדם.

רקע והליכים קודמים

ב. בהתאם לעובדות כתב האישום, ביום 14.8.13, הגיע פלוני - אשר באותו מועד היה כבן 17.5) לאתר הבניה גבעת אלונים יחד עם אחרים, כדי לפרק ולגנוב חלקים מן המחפרים (באגרים) שבאתר. בשעה זו שהה בישראל באופן בלתי חוקי. יחד עם אחרים, שעניינם אינו נדון בערעור זה, פירק פלוני חלקי מחשב בשווי עשרות אלפי שקלים מן המחפרים, גנב והטמינם במטע סמוך. נאשמים אחרים - נימר וסאלם, אשר לא בעניינם עסקינן בערעור זה - קשרו קשר לירות בשומרים שעבדו אותה שעה באתר. בהתאם לעובדות כתב האישום, סאלם הודיע על כוונתו לפלוני וליתר המעורבים בפרשה, כדי שיחזרו לאתר הבניה לצורך ביצוע הירי. במועד זה, סירב אחד המעורבים בפרשה ליטול חלק בירי, ועזב את המקום. סמוך לשעה 02:00 בלילה, הצטרף ענאד לנאשמים האחרים כדי לירות ולפגוע בשומרים. פלוני וענאד יצאו עם אחרים לעבר עמדת השמירה, בידיעה שברשות אחד הנאשמים, סאלם, מצוי אקדח. השומרים - פארס חוג'יראת (להלן המנוח), ובלאל סועאד (להלן בלאל או נפגע העבירה) - ישנו באותה העת ברכב המנוח. בהתאם לעובדות כתב האישום, ניגשו המערערים, יחד עם אחרים, לעבר הרכב כשבידיהם מקלות ואבנים, וניפצו את חלונותיו. נאשם אחר, סאלם, ירה לעבר המנוח ולעבר בלאל מספר כדורים. כדור אחד פגע במנוח וגרם למותו, וקליעים נוספים פגעו באזור הירך והמפשעה של בלאל ופצעו אותו.

ג. הודאת המערערים באה לאחר הליך הוכחות, במסגרת הסדר טיעון שבו הוסכם כי השניים יורשעו בעבירות סיוע לחבלה בכוונה מחמירה (סעיף 329(א)(1)(2)+29 לחוק העונשין, תשל"ז-1977) וסיוע בעבירות נשק (סעיף 144(ב)+29 לחוק העונשין). בנוסף, הוסכם כי פלוני יורשע בעבירות גניבה ופירוק מרכב (סעיף 413(א)+(ב)+29 לחוק העונשין) ובשהיה בלתי חוקית בישראל (סעיף 12 לחוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952). עוד הוסכם, לעניין עונשו של הקטין (וכן נאשם אחר) כי באשר לעבירות הנשק לא תטען המדינה למתחם ענישה גבוה מ-10 שנות מאסר. באשר לעבירת הפירוק והגניבה של חלקי המחפרים הוסכם על הטלת 15 חודשי מאסר וכי המדינה תבקש שמתוכם ירוצו 7 חודשים במצטבר לכל עונש, ו-8 חודשים בחופף. ביחס לענאד, הוסכם כי המדינה תטען לעונש באופן חופשי.

ד. ביום 10.12.14 הרשיע בית המשפט המחוזי בחיפה את ענאד במסגרת הסדר הטיעון. ביום זה גם נקבע, בהתאם להודייתו של פלוני, כי זה האחרון ביצע את המעשים המיוחסים לו בכתב האישום המתוקן כפי שפורט מעלה. ביום 14.4.15, ולאחר הגשת תסקיר של שירות המבחן לנוער, הורשע גם פלוני בעובדות כתב האישום המתוקן.

ה. מתסקיר שירות המבחן לנוער בעניינו של פלוני עלה כי עברו נקי וכי משפחתו מוכרת לשירותי הרווחה ברשות הפלסטינית בשל רקע של מצוקה כלכלית. נמסר כי הוא חש רגשות אשם והביע חרטה על המעשים, אך מטיל את רוב האחריות על יתר הנאשמים, המבוגרים ממנו. עוד נמסר, כי מאחר שהוא תושב הרשות הפלסטינית, יכולתו של שירות

המבחן להציע דרכי טיפול ולערוך חקירה פסיכו-סוציאלית מקיפה מוגבלת.

ו. מתסקיר שירות המבחן למבוגרים בעניינו של ענאד עלה כי מדובר ברווק בן 23, ללא עבר פלילי, אשר היה חשוף לדפוסים עברייניים בסביבתו, ומעורבותו בפרשה קשורה בהשפעתם של שני אחיו הבוגרים, אשר היו שותפים באירוע. נמסר כי אבי המשפחה נפטר לפני מספר שנים, וכי מצבה הכלכלי של המשפחה היה קשה עד למועד בו החלו האחים לסייע בפרנסה. מן התסקיר עלה כי ענאד קיבל אחריות חלקית על המעשה, טען כי לא ידע שחברו נושא נשק ולכן לא יכול למנוע את הירי, וכן כי שיתף פעולה בפרשה מתוך מצוקתו הכלכלית. כן נמסר, כי ענאד מתקשה לקבל אחריות על הנזקים שנגרמו מעבר לזריקת אבנים על רכב השומרים, אך מביע אמפתיה לקרבן העבירה ולמשפחת המנוח. שירות המבחן המליץ על ענישה מוחשית ומרתיעה שתציב גבול מפני מעשים דומים בעתיד.

ז. במסגרת הטיעונים לעונש הדגישה המדינה את החומרה היתרה שבעבירות הנשק והטעימה כי במקרה דנא תוכננו העבירות בקפידה מבעוד מועד, וכי לפלוני, כמו גם לנאשמים נוספים בפרשה, היתה האפשרות לעזוב את המקום בטרם אירוע הירי, אולם בחר שלא לעשות זאת. כן נטען כי העובדה שלא קדם סכסוך עם הקרבנות בטרם האירוע מלמדת על זלזול בחיי אדם, ובפרט, נוכח חוסר האונים של הקרבנות בעת האירוע. לענין עבירות האלימות והנשק, נטען למתחם ענישה של 8-10 שנות מאסר. נטען שאין הצדקה להבדל משמעותי בין הקטין ליתר הנאשמים, שכן ביצע את העבירות קרוב לגיל הבגרות, והתנהלותו מתיישבת עם זו של אדם בגיר. בגין אירוע הגניבה בקשה המדינה להשית על פלוני עונש מאסר של 15 חודשים, שמתוכם ירצו 8 חודשים בחופף ליתר העונשים.

באשר לענאד, טענה המדינה כי עצם העובדה שהגיע במיוחד לזירה לצורך ביצוע התכנית העבריינית במטרה מכוונת ליטול חלק במעשה הירי - צריכה להיזקק לחובתו. באשר לפלוני נטען להטלת עונש מוחשי ומרתיע בדמות מאסר ממושך, ובאשר לענאד נטען להטלת עונש בתחום הגבוה. בנוסף, נטען להטלת עונשי מאסר על תנאי וכן פיצוי מרבי למשפחת המנוח ולבלאל שנפגע באופן חמור.

ח. מנגד, ביקש בא כוחו של פלוני להדגיש כי המבצע העיקרי של עבירת ההריגה, ומי שיזם את האירוע העברייני, הוא סאלם, שהיה מעסיקו, ומי שדאג לצרכיו בישראל במשך התקופה שקדמה לאירוע. הודגש עברו הנקי של פלוני, ונאמר כי לא נמצא בסביבתו הטבעית - הרשות הפלסטינית - כיון שרצונו היה למצוא מקור פרנסה כדי להשיג כסף למשפחתו. בהקשר זה צוין כי יש ליתן את הדעת לכך שהחקירות נערכו בלא נוכחות הוריו, כך שהופרו דרישות הדין. הודגש כי הסיבה בגינה לא בא שירות המבחן בהמלצה טיפולית היא עובדת היותו של פלוני תושב השטחים, וכי אילו היה מדובר בתושב ישראל, יתכן שהיו מוצאים מסגרת לשיקום בעבורו. עוד הוטעם, כי מטרתו של פלוני היתה גניבה מן המחפרים, ולא השתתפות באירוע אלים, ועל כן הערכים של קדושת החיים ושלמות הגוף אינם אלה הצריכים להנחות את בית המשפט בגזר דינו. באשר לטענת המדינה כי יש להתייחס לפלוני כאל בגיר, שכן גילו בעת העבירה היה 17.5 והתנהגותו כשל בגיר, ביקש בא כוחו להתחשב למצער בפסיקה הרלבנטית לענין 'בגירים צעירים'. בנוסף, נטען כי פלוני לא ידע על הכוונה לירות בשומרים וגם כתב האישום מנוסח בלשון עמומה בהקשר זה - דבר האמור לפעול לזכותו.

ט. בא כוחו של ענאד טען, כי על בית המשפט ליתן דעתו לשוני המהותי בינו לבין יתר הנאשמים בתיק, שכן השתתפותו נוגעת לאירוע אחד בלבד (בלא עבירות הגניבה ופירוק הרכבים), ולכן על רף הענישה להיות נמוך משלהם. הודגש כי ענאד קיבל עליו אחריות כבר בעת החקירה במשטרה, הביע צער עמוק על האירוע, ובחתימתו על הסדר הטיעון חסך זמן שיפוטי יקר. כן נטען כי מדובר בצעיר נעדר עבר פלילי, אשר ניהל אורח חיים נורמטיבי בטרם האירוע, ועל כל אלה לפעול לזכותו בגזירת העונש.

גזר הדין בבית המשפט המחוזי

י. ביום 14.4.15 גזר בית המשפט המחוזי את הדין בעניינם של המערערים. בעניינו של ענאד, קבע בית המשפט כי

עמוד 3

מתחם הענישה לעבירות האלימות והנשק נע בגדרי 3-6 שנות מאסר בפועל, וזאת בהתחשב בנסיבות ביצוע העבירה, הערכים שנפגעו ומדיניות הענישה הנוהגת. הודגש, כי העבירה התרחשה שעה שהמנוח וקרבו העבירה ישנו ברכב, ובלא כל התגרות מצידם עובר לאירוע. הוטעם כי מדובר במקרה של נטילת חיי אדם בלא כל מניע של ממש - מעשה המצוי ברף הגבוה ביותר של העבירות. בית המשפט נתן דעתו לעובדה שענאד לא היה שותף לעבירות הרכוש אשר קדמו למאורע, אך קבע כי הצטרפותו למעשה התקיפה בלא כל מניע, מחייבת התייחסות בעת גזירת העונש. לצורך גזירת העונש בתוך המתחם, נתן בית המשפט דעתו לעובדה שענאד הודה בכתב האישום מיד לאחר תיקונו; לכך שבשל גילו הוא משתייך לקבוצת ה"בגירים צעירים"; ולעובדה כי אינו בעל עבר פלילי. בסופו של יום, נגזר על ענאד עונש מאסר בפועל כאמור לתקופה של 48 חודשים ונוספו 18 חודשי מאסר על תנאי למשך שלוש שנים בעבירת אלימות מסוג פשע או עבירת נשק; וכן, כאמור, פיצויי לאלמנת המנוח בסך 50,000 ₪ וכן פיצויי בסך 15,000 ₪ לנפגע העבירה, בילאל.

יא. על פלוני, אשר תיקון 113 לחוק העונשין אינו חל בעניינו, נגזרו כאמור 55 חודשי מאסר בפועל; וכן 18 חודשי מאסר על תנאי למשך שלוש שנים בעבירת אלימות מסוג פשע או עבירת נשק; 6 חודשי מאסר על תנאי לבל יורשע בעבירת הרכוש בה הורשע; ופיצויים לאלמנת המנוח ולנפגע העבירה, בגובה שהושת על ענאד. בית המשפט ציין כי העמיד בראש שיקוליו את הקטינות.

יב. מכאן הערעורים שבפנינו, הממוקדים בגזרי הדין.

הערעורים

ע"פ 3673/15 - ערעורו של פלוני

יג. ביום 25.5.15 הגיש פלוני את ערעורו. לטענתו, גזר הדין אינו מאזן נכונה בין סוג העבירות וחומרתן, לבין נסיבותיו האישיות ונסיבות ביצוע העבירה. לשיטתו, החמיר גזר הדין עמו באופן ניכר החורג מן הפסיקה בנושא. הוא הפנה בערעורו לעונש אשר נגזר על איברהים, אחד מן הנאשמים הנוספים בפרשה, עליו הושת עונש מאסר של 61 חודשים. נטען כי עונשו מתקרב יתר על המידה לזה של איברהים, אשר אמנם היה שותף עמו לאותם מעשים, אך בשונה ממנו, לפלוני אין עבר פלילי, בנוסף לקטינותו. כן נטען, כי על ענאד הוחלט להשית עונש מאסר של 48 חודשים בלבד, וכי יצירת מדרג מעין זה בין הנאשמים אינה סבירה. לטענתו של פלוני, בית המשפט התייחס אליו למעשה כאל נאשם בגיר, ושיקלל את נתוניו בתוך המתחם אותו קבע לנאשמים 2-3, הבגירים.

יד. עוד נטען, כי אילו דובר בקטין תושב ישראל היה בא שירות המבחן בהמלצה שיקומית, אך בהיותו תושב השטחים לא זכה לחקירה פסיכו-סוציאלית מקיפה או להמלצה שיקומית. בנוסף, נטען כי יש להתחשב בעובדה שמדובר בקטין המצוי מחוץ לסביבתו הטבעית, ונתון לשליטת יוזם העבירה שסיפק את צרכיו, לרבות קורת גג ופרנסה, בטרם האירוע. באשר לפיצויי קרבנות העבירה, נטען כי אף שמעוניין הוא לשלם את הסכומים הנדרשים, יכולתו הכלכלית, כמו גם יכולתה הכלכלית של משפחתו, מוגבלות ואינן מאפשרות גובה זה של תשלום. על כן, ביקש שסכום הפיצוי יופחת. התבקש גם עיכוב ביצוע לעניין רכיב הפיצויים.

טו. ביום 2.6.15, נוכח הסכמת המדינה, וחרף התנגדות אלמנת המנוח, התקבלה (מפי השופט דנציגר) בקשת המערער לעיכוב ביצוע של תשלום הפיצויים, וזאת עד להכרעה בערעור.

ע"פ 3727/15 - ערעורו של ענאד

טז. ביום 31.5.15 הגיש ענאד הודעת ערעור על גזר הדין. לטענתו, לא נתן בית המשפט משקל ראוי לנסיבות חייו: לכך שחרף העובדה שגדל במצוקה סיים 12 שנות לימוד, עבד באופן רציף ואינו בעל רקע בפלילים. עוד נטען כי לא

ניתן משקל ראוי להבעת החרטה מצידו, לגילו כ"בגיר-צעיר", ולכך שהיה נתון להשפעת אחיו הבוגרים - שהיו שותפים לעבירה. הוסף, כי עקב מעצרו הארוך מצליח ענאד להתייחס ולבחון את מעשיו ואת מעשי אחיו בביקורתיות. באשר לעונשי המאסר על תנאי שהושתו על ענאד, נטען כי אלה קיצוניים בחומרתם נוכח אורך התנאי ואורך תקופתו, ובהתחשב בהגדרה הרחבה של עבירת אלימות מסוג פשע, או עבירת נשק.

תסקירים עדכניים של שירות המבחן

יז. מתסקיר עדכני של שירות המבחן בעניינו של פלוני, עולה כי תפקודו בכלא תקין, בלא בעיות התנהגות או משמעת; הוא מבטא מוטיבציה להליך טיפולי, מביע חרטה הנחזית כאותנטית על מעשיו, והוא בר טיפול ושיקום אף שטרם שולב בקבוצה טיפולית. עם זאת, נמסר כי אינו מקבל אחריות על חלק מהותי בכתב האישום, מטיל את האחריות על שותפיו הבגירים, ובפרט על מעסיקו - סאלם - וטוען כי לא ידע על הכוונה לירות בשומרים. כן נמסר כי אינו מקבל אחריות מלאה על חלקו במעשה ואינו מכיר באופן מלא בעוצמת הנזק שנגרם. נוכח חומרת העבירות והקושי בקבלת אחריות, לא בא שירות המבחן בהמלצה לעניין הקלה בעונש. עם זאת, הטעים שירות המבחן כי מצבה הכלכלי של משפחתו, המוכרת לשירותי הרווחה, קשה, ועל כן הומלץ להפחית מגובה הפיצוי שנקבע.

יח. מתסקיר עדכני של שירות המבחן למבוגרים בעניינו של ענאד, עולה כי תפקודו בכלא תקין, כי הוא משתף פעולה עם תכניות הטיפול ומביע נכונות לערוך שינוי בדפוסי התנהגותו האלימים. לשיטת שירות המבחן, מדובר בצעיר נבון בעל אישיות בלתי מגובשת, אשר סיגל לעצמו דפוסי התנהגות עברייניים אולם נמצא בתהליך להבנת המניעים שהובילו לביצוע העבירות. נמסר כי ענאד קיבל עליו אחריות וחש חרטה על המעשים, כמו גם אמפתיה כלפי הקרבן ומשפחת המנוח. מן התסקיר עלה כי ענאד טרם שילם כל פיצוי למשפחת המנוח או לקרבן העבירה, ואף שאמו התחייבה לכך תחתיו, מתקשה היא להסדיר את התשלום עקב מצבה הכלכלי. לעניין עונשו, לא בא שירות המבחן בהמלצה.

הדיון בפנינו

יט. בדיון ביום 15.2.16 טען בא כוחו של פלוני כי גובה הפיצוי שהוטל עליו אינו מתחשב בעובדה שמדובר בקטין בשעת המעשה, וביקש כי סכום הפיצוי יופחת לשליש ויפרס לתשלומים. כן חזר על טענתו כי העונש שהושת אינו מידתי ביחס לעונשים שהוטלו על יתר הנאשמים - הבגירים - בתיק והטעים את היעדר השיקום במאסר, בין השאר.

כ. באת כוח המדינה טענה כי מדובר באירוע מתוכנן בקפידה, בו היתה לפלוני הזדמנות לעזוב שעה שהבין לאן הדברים מתפתחים - כפי שאף עשה נאשם אחר בפרשה - אולם בחר שלא לעשות כן, והסכים להשתתף באירוע חרף העובדה שכלל לא היה לו מניע לכך. הודגש כי פלוני השתתף בניפוץ חלונות הרכב, וכי יש ליתן את הדעת לכך שאין עסקין בקטין במובנו הנפוץ, אלא בקטין המצוי על סף בגירות, שכן המעשים בוצעו בהיותו בן 17 וחמישה חודשים. באשר לטענה בדבר גובה הפיצוי, טענה באת כוח המדינה כי משפחת המנוח ומשפחתו של בילאל, המצויות במצב כלכלי קשה ביותר, ביקשו כי לא יופחת סכום הפיצויים אשר נפסק לטובתן.

כא. בא כוחו של ענאד, טען, בין השאר, כי היה על בית המשפט המחוזי ליתן משקל לעובדה שכתב האישום בעניינו תוקן, כך שהוסרה ממנו עבירת הסיוע להריגה, תוך שנותרו עבירת הסיוע לחבלה מחמירה ועבירת הסיוע לעבירת נשק בלבד. לטענתו, יש להתחשב בעובדה שהאשמתו של ענאד בסיוע נובעת אך מנוכחותו בזירה, ובפועל, תפקידו בעבירה היה שולי. נטען כי בית המשפט צבע עבירות ענאד בצבעים של עבירות קיפוח חיי אדם, באופן שאינו תואם את העבירות בהן הורשע בסופו של יום. באשר לגובה הפיצוי, נטען כי ענאד מוכן לשאת בפיצוי בגובה 35,000 ₪ (חלף 65,000 ₪ בסך הכל). בהקשר זה העירה באת כוח המדינה כי כתב הערעור של ענאד לא העלה טענה באשר לגובה הפיצוי, ונפגע העבירה ומשפחת המנוח לא צורפו כמשיבים לערעורו.

כב. לאחר עיון בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, בהודעות הערעור על נספחיהן, ובטיעוני הצדדים אשר הובעו בדיון בפנינו, אציע לחבריי שלא להתערב בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, למעט הפחתת-מה בפיצוי שהושת על פלוני, כפי שיפורט.

ערעורו של פלוני

כג. כאמור, פלוני טוען למתן משקל נמוך מדי לנסיבותיו האישיות - היותו קטין בעת ביצוע העבירה, ללא רקע בפלילים ואשר היה נתון להשפעת מעסיקו, נאשם מרכזי בפרשה. בהקשר זה טוען הוא ליחס שגוי בין העונש שהושת עליו לזה אשר הושת על נאשמים אחרים בפרשה. מושכלות יסוד הן כי ככלל, לא ימהר בית משפט זה להתערב בעונש שהושת על ידי ערכאה דיונית אף שהדבר יתכן נוכח טעות מהותית או חריגה ממשית מרמת הענישה המקובלת או נוכח התפתחויות רלבנטיות שלאחר גזר הדין (ראו, בין היתר, ע"פ 9908/04 נסראלדין נ' מדינת ישראל (2006), בפסקה 25ג'; ע"פ 3091/08 טרייגר נ' מדינת ישראל (2009), בפסקה 11 וההפניות שם; ע"פ 7439/08 פלוני נ' מדינת ישראל (2009); ע"פ 3401/11 שלאעטה נ' מדינת ישראל (2012), בפסקה 21).

כד. בענייננו, עונשו של פלוני - 55 חודשי מאסר - הושת באופן מאוחד בגין מספר עבירות, אשר כל אחת מהן משמשת חוליה במסכת העבריינית ובהשתלשלות העניינים הכללית בפרשה העגומה. כפי שתואר בראשית הדברים, עבירות הגניבה התגלגלו לאלמוות חמורה ולהרג מיותר. בגין עבירות הפירוק והגניבה מרכבים, הוסכם בהסדר הטיעון כי המדינה תטען ל-15 חודשי מאסר, ומתוכם ירוצו 7 חודשים במצטבר לעונשים בעבירות הנוספות, והיתר בחופף. כך, בגין יתר העבירות בהן הורשע פלוני: שהיה שלא כדין בישראל וכן סיוע לחבלה בכוונה מחמירה וסיוע בעבירות נשק - שתי עבירות אשר הסתיימו בדרך טראגית של קיפוח חיי אדם ופציעתו הקשה של קרבן נוסף - למעשה נגזר על הקטין עונש כולל של 48 חודשי מאסר. אכן, הוא לא הואשם בעבירת המתה, אך כשם שאין להתעלם מתוצאה קשה בענישה ככלל, אין "למחוק" מן הפרשה את המוות והפציעה, ואלה גם נזכרים מפורשות בכתב האישום בו הודה פלוני (ראו פסקאות 14-16). הטלת עונש כולל מאפשרת לבית המשפט להביע עמדה עונשית ביחס למכלול התנהגותו הפלילית של הנאשם, בעיקר במצבים בהם מתקיימת שורת עבירות, המייצרות מסכת אחת של התנהגות עבריינית (וראו רע"פ 5798/00 ריזי נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(3) 1, 12; רע"פ 8316/05 מדינת ישראל נ' אילן סגל, סב(1) 788 (2007), בפסקה 11 לפסק דינו של השופט א' א' לוי). אכן, בשיטת הענישה הכוללת מוגבלת יכולה של ערכאת הערעור להידרש לגובה העונש שהושת על הנאשם בגין כל אחת מן העבירות, אך לדידי יתרונה המובהק הוא במבט כולל אל הפרשה ואל הנאשם, המעשה והעושה.

כה. דומני כי בנסיבות המקרה, ניתן להניח באופן סביר כי מתוך 48 חודשי המאסר, מוקדש חלקו הארי של העונש לעבירות הסיוע לחבלה מחמירה ובנשק בהן הורשע פלוני, ועל כן אתמקד בעבירות אלה; זאת כמובן, מבלי להמעיט מחומרתן של עבירות הגניבה והשהיה הבלתי חוקית בישראל (לעניין האחרונה נקבע כי רף הענישה משתנה גם בהתאם לעבירות הנלוות לה, ככל שאלה קיימות; על השיקולים המנחים בעבירת שהיה בלתי חוקית בישראל ראו, בין השאר, רע"פ 3173/09 מוחמד פראגין נ' מדינת ישראל (2009) בפסקה י"ז; רע"פ 3677/13 אלהרוש נ' מדינת ישראל (2014); רע"פ 1441/14 האבט חמיס נ' מדינת ישראל (2014)).

כו. פלוני ביצע את העבירות בעודו בשלהי קטינותו. בהתאם לקביעת המחוקק, בעת גזירת עונשם של קטינים, נדרש בית המשפט ליתן משקל משמעותי לשיקולים בדבר שיקומו של הקטין ולנסיבותיו האישיות. ההבחנה בין קטין לבין בגיר לעניין גזירת העונש, נובעת, כפי שבואר בבית משפט זה לא אחת, ממספר נימוקים עיקריים: (1) הכרה באחריות מופחתת למעשים, הנובעת מהתפתחויות פיסיוולוגיות, היעדר נסיון חיים ועוד; (2) השפעת העונש על הנענש - תוך

שההנחה היא כי בעניינם של קטינים, קיים פוטנציאל להשפעה קשה, ואף הרסנית, של עונשי מאסר; (3) ושיקולי שיקום, תוך שהנחת היסוד היא כי ראוי ואף ניתן לשקם את הקטין ביתר קלות לעומת הבגיר (ע"פ 5048/09 פלוני נ' מדינת ישראל, סד(1) 1 (2010), בפסקה 5 לפסק דינו של השופט הנדל (להלן עניין פלוני); וראו גם ע"פ 49/09 מדינת ישראל נ' פלוני (2009), בפסק דינו של השופט דנציגר; ע"פ 7781/12 פלוני נ' מדינת ישראל (2013), ע"פ 5360/12 פלוני נ' מדינת ישראל (2013)). עם זאת, חרף הטעמים הברורים וכבדי המשקל שבבסיס הצורך להביא לשיקומו של הקטין, שיקולים אלה אינם בלעדיים. בית המשפט נדרש להתייחס - לצד השיקולים לקולה בעניינו של הקטין - לטיבן של העבירות, לנסיבותיהן ולמידת חומרתן, ולאזן את שיקולי השיקום אל מול האינטרס הציבורי בהגנה על הקרבנות, גמול והרתעה - הן הרתעת היחיד עובר העבירה, והן של רבים, עבריינים פוטנציאליים נוספים (ע"פ 2787/11 פלוני נ' מדינת ישראל (2012) בפסקה י"ט וההפניות שם; וראו גם דברי השופטת ארבל, בפסקה 15 לע"פ 8277/10 פלוני נ' מדינת ישראל (2011); וכן ע"פ 5360/12 פלוני נ' מדינת ישראל (2013), בפסקה 15). בהקשר דברים זה ציינתי בעבר כי:

"יש לזכור כי ההליך הפלילי, גם כשעסקין בקטינים, אינו יכול להידרש רק לעבריין ולצורך לשקמו, אלא גם להשלכות העבירה על הקרבן ולהגנה על הציבור כולו, אף שלגבי קטינים הטעים המחוקק במיוחד את שילוב הענישה והטיפול. על בית המשפט לראות את התמונה בכללותה, והאתגר הוא במציאת האיזון במקרה הקונקרטי, גם לגבי קטינים." (ע"פ 5884/13 פלוני נ' מדינת ישראל (2014), בפסקה ח')

כז. יתר על כן, הפעלת "שיקולי הקטינות" ובראשם שיקולי השיקום, נתונה גם למידת קרבתו הגילאית של הקטין לבגירות (וראו עניין פלוני באחרית פסקה 5 לפסק דינו של השופט הנדל; ע"פ 2357/13 איתמר רוש נ' מדינת ישראל (2013), בפסקה יט). בענייננו, בעת ביצוע העבירה, היה פלוני סמוך לגיל הבגירות - בן 17 וחמישה חודשים. אכן, סימונו של הגבול בין "בגירות" ל"קטינות" בגיל 18 יש בו מן השרירותיות, וזאת כפי שיארע בסימונו של כל גבול, המותר אחריו מטבע הדברים מקרי שוליים. ברי כי צעיר אינו הופך "בן לילה" ביום הולדתו ה-18, לבוגר שקול ואחראי, אך המחוקק ראה בגיל זה נקודת מעבר, בה נעשה האדם בגיר משפטית, כשיר להצביע בבחירות, להתגייס לשירות צבאי במקרים הרלבנטיים ועוד. אין פירוש הדבר כי לקטין הקרוב לבגרות אין להתייחס באמות מידה מחמירות משל קטין בגיל 14-15, למשל, הדבר תלוי גם בנסיבות החיים, ובסוג העבירה, וכבר נאמר לא אחת כי קטינות אינה מקנה חסינות ממאסר. אכן, גילו הצעיר, ואף עברו הנקי של הקטין דנא משמשים כשיקולים לקולה, אולם אינם יכולים לטשטש את חומרת העבירה, על רקע נסיבותיו הקשות והאלימות של המקרה, בפרט נוכח התוצאות המצערות והמוות המיותר שנגרם בפרשה.

כח. בנידון דידן, היה פלוני שותף למעשה הגניבה והפירוק, אשר לשיטתו נבע מרצונו לפרנס את משפחתו ונעשה בהשפעתו הרבה של מי שהיה מעסיקו ודאג לו בשהותו בישראל. ואולם, השפעתו של מעסיקו, יוזם העבירה, גדולה ככל שתהיה, אינה יכולה לשמש אמתלה למעשיו, ואינה מקימה חסינות מפני הבחנה בין טוב ורע, מן הדרישה להימנע ממעשה עבירה פעיל ואלים. בן 17.5 צריך לעמוד על משמעות מעשיו, וחיפוש פרנסה למשפחתו אינו יכול לעמוד לו כמגן. פלוני נטל חלק בעבירה מתוכננת היטב של גניבה ופירוק, כאשר יחד עם שותפיו לעבירה, בחר במועד נוח למעשה. מעובדות כתב האישום עולה, כי החבורה הגיעה למקום בלילה הקודם לליל העבירה בכוונה לבצע את העבירה, ומשראתה את תנועת השומרים במקום, החליטה לשוב על עקבותיה, ולחזור במועד אשר יאפשר השלמתה של העבירה. במהלך היממה שעברה, ניתנה לפלוני ההזדמנות הראשונה לחזור בו מהחלטתו להשתתף בביצוע העבירה. הזדמנות זו לבחור בדרך המוטב לא נוצלה. הזדמנות שניה נקרתה בדרכו, בין ביצוע עבירות הרכוש, לבין השלב הבא במסכת - הפגיעה בגוף ובנפש. בידיעה כי יוצאים למעשה אלימות, ובידי אחד משותפיו אקדח נשאר פלוני במקום, ובחר להשתתף באירוע תקיפת השומרים, בשונה - למשל - מנאשם 4. לצורך כך, הצטייד במקלות ואבנים, ושם פעמיו יחד עם שותפיו אל עבר רכבם של השומרים. סיטואציה בה מגיעה חבורה באישון לילה אל רכב בו שתי נפשות רדומות,

ומחליטה לפתוח בתקיפה אלימה וקשה, היא בלתי מוסברת ובלתי נסבלת בחומרתה. פלוני נטל חלק פעיל באירוע אלימות חמור ומיותר כלפי חפים מפשע, אשר הסתיים באסון. אין בן 17.5, שאינו מבין את חומרת הדברים. בכך אין מקום להקל ראש, גם לא שעה שמדובר בקטין על סף הבגרות או בבוגר צעיר.

כט. כך, אל מול קטינותו של פלוני, עברו הנקי, והעובדה שהיה נתון להשפעת מעסיקו, ניצבות חומרת המעשה, ובחירתו להשתתף בו. אשר על כן אין מקום להפחית מעונשו. אציין, כי בעניינינו אין מדובר ב"אירוע מתגלגל" במובן זה ששלב אחד מוביל בהכרח לאחר ולהסלמת המצב, כך שעוברי העבירה נקלעים למערבולת "בלתי נשלטת" של פעילויות, בשל קצב ואינטנסיביות האירועים; בכל שלב במהלך האירוע בידיו של פלוני נותרה יכולת הבחירה, והוא בחר בעבירות.

ל. גם את טענתו של פלוני בדבר היחס שבין עונשו לעונשם של יתר הנאשמים בעבירה אין בידי להלום. מעובדות כתב האישום, עולה כי חלקו של איברהים בעבירות הרכוש ועבירות הסיוע היה דומה למדי לחלקו של פלוני. בין עונשו של פלוני לבין עונשו של איברהים, הנאשם אליו מפנה פלוני את הזרקור בטענתו, קיים פער של שישה חודשים בתקופת המאסר (על איברהים הוטל עונש מאסר של 61 חודשים). אכן, כאשר מדובר בפרשה אחת בה מספר נאשמים, על בית המשפט ליתן דעתו ליחס בין חלקם של הנאשמים בעבירות (ע"פ 8204/14 מחמד זלום נ' מדינת ישראל (2015), בפסקה 28 לפסק דינו של השופט שהם, וההפניות שם). בעניינינו של פלוני ניתן ביטוי מזה לקטינותו ומזה לעבירת השהיה הבלתי חוקית בישראל, ובענייניו של איברהים ניתן ביטוי לעברו הפלילי, הכולל עבירות רכוש ותעבורה. דעת לנבון נקל, כי מלאכת גזירת העונש "אינה מדע מדויק" (ע"פ 941/13 אבירם פרץ נ' מדינת ישראל (2013) בפסקה 15 לפסק דינו של השופט דנציגר (ההדגשה הוספה- א"ר); ע"פ 8870/12 חאלדי סנד נ' מדינת ישראל (2014) בפסקה 55 לפסק דינו של השופט דנציגר); ודבר זה נכון שבעתיים כאשר עסקינן בענישה כוללת בגין מספר עבירות. הבדל ששת החודשים מהוה ביטוי לקטינות.

לא. אוסיף, כי גם את טענתו של פלוני באשר לתסקיר הראשון של שירות המבחן לנוער, ממנו עלה כי עקב היותו שוהה בלתי חוקי בישראל יכולת שירות המבחן להציע דרכי טיפול ולערך חקירה פסיכו-סוציאלית מקיפה מוגבלת, קשה להלום. בית משפט זה העיר לא אחת בסוגיית אפשרויות שיקומם של אסירים קטינים או בגירים-צעירים, מתוך הכרה בצורך להידרש לכך - והאינטרס אינו שלהם בלבד, אלא גם של המדינה (וראו לדוגמה בג"צ 355/79 קטלן נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד לד(3) 294, 298 (1980); ע"פ 6569/05 אליעש נ' מדינת ישראל (2006), בפסקה ט"ו; ע"פ 7515/08 מדינת ישראל נ' עכרמה גורין (2009), בפסקה י'; ע"פ 1456/07 פלוני נ' מדינת ישראל (2007), בפסקה ב'(5)). ואולם, באותם מקרים דובר במי שכלואים על רקע בטחוני, ולשמחתי לאחרונה בביקור בבית המאסר עופר למדתי כי קבוצת קטינים שהם עצורים בטחוניים זוכים ללימודי יסוד. המטרה היא למנוע ככל הניתן שהתקופה מאחורי סורג ובריוח תהפוך "אוניברסיטה" לפשע, ובמיוחד לטרור. בעניינינו אין מדובר במצב דומה. התסקיר העדכני של שירות המבחן לנוער מיום 1.2.16 הוא תסקיר מקיף וראוי, ממנו עולה כי קיימות אפשרויות שיקומיות וטיפוליות בין כתלי הכלא - פלוני משולב בתעסוקה וממתין לקבוצת טיפול; הצוות הסוציאלי מתרשם שמדובר בצעיר בר טיפול ושיקום, ויש לקוות כי ינצל את הפוטנציאל השיקומי בין כתלי הכלא, ודבר זה עשוי לעמוד לזכותו בעתיד, בלא שאטע מסמרות.

לב. ועתה לטענתו בדבר גובה הפיצוי, זו לשון סעיף 77 לחוק העונשין, תשל"ז-1977:

(א) הורשע אדם, רשאי בית המשפט לחייבו, בשל כל אחת מן העבירות שהורשע בהן, לשלם לאדם שניזוק על ידי העבירה סכום שלא יעלה על 258,000 שקלים חדשים לפיצוי הנזק או הסבל שנגרם לו.

(ב) קביעת הפיצויים לפי סעיף זה תהא לפי ערך הנזק או הסבל שנגרמו, ביום ביצוע העבירה או ביום מתן ההחלטה על הפיצויים, הכל לפי הגדול יותר.

לג. ברע"פ 2976/01 אס"פ נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 418 (2002), נחלקו הדעות בין השופטת (כתארה אז) נאור, שסברה כי תכליתו של הפיצוי עונשית, לבין השופטים (כתארה אז) חשין וריבלין, אשר סברו בדעת הרוב כי תכליתו ומהותו של הפיצוי, היא אזרחית. במשך הזמן, השתרשה התפיסה כי הליך הפיצוי הוא בעל מאפיינים אזרחיים (ע"פ 9727/05 פלוני נ' מדינת ישראל, סב(2) 802 (2007), בפסקה 11 וההפניות שם), ועל כן סכום הפיצוי, אינו קשור ביכולתו הכלכלית של הנאשם.

לד. בהתאם, כפי שבמשפט האזרחי, ככל שקיים לחייב קושי בתשלום חובו, ייבחן הדבר בלשכת ההוצאה לפועל, כך באשר להשתתפות פיצויים מכוח סעיף 77, ייבחן הדבר במרכז לגביית קנסות, האמון על הנושא (ע"פ 5761/05 וחידי מג'דלאוי נ' מדינת ישראל (2006), בפסקה ט(2) (להלן עניין וחידי); ע"פ 8209/13 חוסני נעים נ' מדינת ישראל (2014)). המרכז רשאי לפרוס את תשלום הפיצוי, או לדחותו, בהתקיים סיבות סבירות לאי תשלום החוב במועדו, או ככל שקיימות נסיבות אישיות מיוחדות של החייב המצדיקות זאת (סעיף 5 לחוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, תשנ"ה-1955). עם זאת, ובהתאם להוראות סעיף 78 לחוק העונשין, שמורה לנאשם הזכות לערער על גובה הפיצוי אשר הושת עליו בהליך הפלילי; ערעור זה נדון כעל פסק דין בתובענה אזרחית.

לה. בהתאם לדין הקיים, הקפיד בא כוחו של פלוני לצרף כמשיבים בערעור זה את בילאל, נפגע העבירה, ואת משפחת המנוח; להם זכות להשמיע עמדתם כמי שעלולים להיפגע מהפחתת הפיצוי (לענין החובה לצרף את נפגעי העבירה הזכאים לפיצוי ראוי: רע"פ 9727/05 פלוני נ' מדינת ישראל, סב(2) 802 (2007), בפסקה 16 וההפניות שם; ע"פ 2179/11 אוחיון נ' מדינת ישראל (2011) בפסקה 2 וההפניות שם; ע"פ 8104/13 פלוני נ' מדינת ישראל (2014), בפסקה 4).

לו. סבורני, כי ככל שנשענת טענתו של פלוני להפחתת גובה הפיצוי על השוואה בין הפיצוי בו חויב לפיצוי בו חויב הנאשם המרכזי בפרשה, סאלם אל מעאבדה, אין בטענה זו לסייע לו. אמנם, יש מקום לטעון, כי בקביעת גובה הפיצוי, היה על בית המשפט ליתן דעתו לגובה הפיצוי אשר הושת על סאלם אל מעאבדה, בעל תפקיד מרכזי בפרשה, שהחזיק בנשק וירה בשני הקרבנות. סאלם הואשם - בכתב אישום נפרד - בהריגה, בחבלה חמורה בנסיבות מחמירות, בעבירות בנשק ובגניבה ופירוק מרכב. בגין אישומים אלה, הושת עליו עונש מאסר בפועל לתקופה של 18 שנים; מאסר על תנאי; תשלום פיצויים בסך ₪ 60,000 למשפחת המנוח, ותשלום פיצוי בסך ₪ 10,000 לבילאל (פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתפ"ח 55638-10-13 מדינת ישראל נ' סאלם אל מעאבדה ואח' (2015)). אכן, ספק אם בכל הנוגע לרכיב הפיצויים, מבטא יחס הענישה בין מבצע העבירה העיקרי, אשר במו ידיו קיפח חיי אדם ופגע בגופו של אחר, לבין פלוני, יחס ההולם את מידת המעורבות של כל אחד מהם בעבירות ובהשתלשלות העניינים. עם זאת, סבורני כי יש לבחון את המקרה באופן רוחבי, ולבדוק את גובה הפיצויים שהושת על יתר הנאשמים בפרשה.

לז. כך, על נימר, הנאשם השלישי בתפ"ח 55638-10-13, הוטל תשלום פיצוי בסך ₪ 45,000 למשפחת המנוח, ו-5,000 ₪ לבילאל. תפקידו של נימר היה מרכזי מבחינת תיאום העבירה, אולם במעשה התקיפה עצמו לא השתתף; על עדואן, הנאשם 2 בתפ"ח 55638-10-13, אשר "איבטח" את הנאשמים במהלך ביצוע התקיפה, הוטל פיצוי של 20,000 ₪ למשפחת המנוח ו-2,500 ₪ לבילאל. גם הוא לא היה שותף פעיל בתקיפה הפיסית, אלא איפשר את התקיימותה תוך ששמר ותיצפת. על שני הנאשמים אשר היו שותפים עם פלוני לתקיפה הפיסית של שני קרבנות העבירה, שהתקדמו לעבר הרכב בו ישנו השניים מצוידים במקלות ואבנים במטרה ברורה, הוטל תשלומם של פיצוי בגובה זהה לזה שהוטל על פלוני. נאשמים אלה, אשר בעניינם ניתן גזר הדין המאוחד, הם "קבוצת השוים" שלפיה יש לבחון את העונש שהושת על פלוני. יוכל האומר לומר, כי היה מקום לחייב את היורה ויוזם העבירה בסכום פיצוי גבוה יותר למשפחת המנוח ולקרבת העבירה - בהתאם לאפשרויות הקבועות בדין, ובהתאם לפסיקה בנושא (וראו ע"פ 6452/09 קאסם עלי נ' מדינת ישראל (2010) שם הוטל על הנאשם בהריגה תשלום פיצוי בגובה ₪ 120,000 למשפחת הקרבת; ע"פ 6294/11 פלוני נ' מדינת ישראל (2014) שם הוטל על כל אחד מן הנאשמים בהריגה תשלום פיצוי בגובה

100,000 ₪ למשפחת המנוח; ע"פ 5761/05 מג'דלאוי נ' מדינת ישראל (2006), שם הוטל על נאשם בהריגה תשלום פיצוי בסך 200,000 ₪ למשפחת המנוח), אלא שעניין זה אינו לפנינו. ואולם כשלעצמה אין מדובר בנסיבה אשר תצדיק הפחתה מן הפיצוי אשר הושת על פלוני.

לח. ברי גם כי העובדה שפלוני הורשע, בהתאם להסדר הטיעון, בעבירת סיוע לחבלה בכוונה מחמירה, אינה מפחיתה מעוצמת הנזק שנגרם לקרבנות ולמשפחותיהם. תכלית הפיצוי היא הענקת מזור לנפגע העבירה ולמשפחתו (ע"פ 4770/14 רוסלן אגייב נ' מדינת ישראל (2015); ע"פ 1287/14 פלוני נ' מדינת ישראל (2015), בפסקה 19; ע"פ 4186/13 ע'נאים נ' מדינת ישראל (2015), בפסקה נ"ו). מתן אפשרות הפיצוי לקרבן העבירה בהליך הפלילי, נובע אף מתוך הכרה בכך שמעטים מבין קרבנות העבירה פותחים בהליכים אזרחיים וממצים את זכויותיהם כנגד העבריינים אשר פגעו בהם או ביקיריהם (ע"פ 3341/14 פלוני נ' מדינת ישראל (2014), בפסקה ט"ו וההפניות שם; וכן רע"פ 2976/07 אסף נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 476, 418 (2002) בפסקה 40 לפסק דינו של השופט - כתארו אז- חשין; ע"א 8195/09 פלוני ז"ל נ' פלונית, בפסקה 27 לפסק דינו של השופט מלצר (2015)). המנוח, אשר אלמנתו היתה בחודשי הריון מתקדמים, היה אב לארבעה ילדים קטנים, ומשפחתו איבדה לא רק אב ואדם אהוב, אלא גם את ביטחונה הכלכלי. בלאל, נפצע בירכיו, בעכוזו ובפרינאום, נותח ואושפז בבית חולים למשך ארבעה ימים, וגם בפגיעה בו אין להקל ראש. הפיצוי לקרבנות ניתן תוך שנשקלו מכלול אירועי הפרשה, ובהתחשב בסופה העגום. ואחר שאמרנו דברים אלה, סברתי כי מכל מקום אפשר לתת ביטוי מה לקטינות בשעת מעשה, ולהמלצת שירות המבחן, ולהפחית במקצת את הפיצוי שהושת על פלוני, לסך 45,000 ₪ למשפחת המנוח ו-12,500 ₪ לבלאל.

לט. כפי שהובהר, פתוחה בפני פלוני דלת המרכז לגביית קנסות, שם יוכל להציג את מצבו הכלכלי ומצבה הכלכלי של משפחתו, כדי לפרוס את התשלום ככל שהדבר יימצא מוצדק, ולהגיע להסדר ראוי לתשלום הפיצוי.

ערעורו של ענאד

מ. עיקר ערעורו של ענאד, מתמקד כאמור בטענה כי בית המשפט לא נתן משקל ראוי לנסיבותיו האישיות כמי שגדל במצוקה והצליח לשמור על אורח חיים נורמטיבי למדי (סיום 12 שנות לימוד והתמדה בעבודה לאורך שנים), וכן בטענה כי בעת העבירה השתייך לקבוצה אשר כונתה בפסיקה בשם "בגירים-צעירים" והיה נתון להשפעתם של אחיו הבוגרים שלקחו חלק פעיל בעבירה.

מא. סבורני, כי עניינו של ענאד אינו שונה במידה ניכרת מערעורו של פלוני, וכך גם השיקולים אשר יש לשקול בעניינו באשר לעונש, למעט בנושא הקטינות על פי דרישת הדין. פלוני היה בגדר קטין בעת ביצוע העבירה, וטען להשפעתו של מעסיקו, ואילו ענאד מבקש לתלות את האחריות למעשיו בגילו הצעיר (בן 22 במועד ביצוע העבירה) ובהשפעתם של אחיו הבוגרים. מה שנאמר למעלה לגבי פלוני, נכון מקל וחומר לעניינו של ענאד, וסבורני כי גם נסיבותיו האישיות אינן באות בגדר המקרים המצדיקים התערבותה של ערכאת הערעור בגזר הדין. הדברים מתחדדים נוכח העובדה שענאד הגיע למקום העבירה במהלך אותו לילה בשעת 02:00, כאשר כל כוונתו, מעיקרא, היא השתתפות באירוע האלים. כך עולה מן העובדות בהן הודה.

מב. נתנו דעתנו לנסיבות חייו הקשות של ענאד, כמי שהתייתם מאביו בגיל העשרה וכמי גדל במשפחה קשת יום, אולם אלה אינן מצדיקות הפחתה בעונשו. זהו מן המקרים שבהם כדברי האמורא ריש לקיש במשפט העברי, "כל מי שנעשה רחמן על אכזרים, נעשה אכזר על רחמנים" (מדרש זוטא קהלת (בובר) ז). כאמור, שיקולי השיקום והגיל הצעיר הובאו בחשבון בבית המשפט קמא אל מול שיקולי ההרתעה והגמול. אמנם עונשו של ענאד אינו קל, וגם נסיבותיו האישיות אינן פשוטות, אך העבירות הקשות שביצע וקלות הראש שהפגין ביחס לחיי אדם ושלמות הגוף, אינן מצדיקות הקלה בעונשו. ענאד יצא את ביתו באישון לילה על מנת להצטרף לחבורה, אשר סיימה זה מכבר לפרק ולהטמין את חלקי המחשב מן המחפרים, הוא ניגש מצויד במקלות ואבנים אל הרכב בו ישנו השומרים, שם החל

במעשה התקיפה. איני מקל ראש בחרטותי, ובהכרתו המאוחרת בחומרת מעשיו כעולה מן התסקיר העדכני; ותקוותי גם כן היא כי ידע לעבור תהליך שיקומי מתאים במאסר, כדי להמשיך לעבר עתיד ללא פשע, והימנעות מנטילת חלק במעשים דומים בעתיד.

מג. גם את טענתו של ענאד באשר לעונש המאסר המותנה קשה להלום. מנגנון המאסר המותנה, נועד ביסודו לשמר מנגנון הרתעה, לבל ישוב הנאשם למעשי הפשיעה:

"ביסודו של מנגנון המאסר המותנה גלומה התכלית של הרתעת הנאשם מפני שיבה לסורו (רע"פ 4935/12 עמאר נ' מדינת ישראל (2013), פסקה כ"ב) וכמובן גם "הזדמנות לעבריינין לעלות על דרך הישר כשהוא מצוי בפיקוחה של עין צופיה, תחת מיצוי הדין עמו (ע"פ 6420/10 סלסנר נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (23.8.11), פסקה י"ז; רע"פ 5798/00 ריזי נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(3) 17, 17 (2001). (שם, פסקה כ"ב). (ע"פ 3205/12 מדינת ישראל נ' סרגיי ניקולייב (2013), בפסקה י"ב; וראו גם ד"נ 16/85 הררי נ' מדינת ישראל, פ"ד מ(3) 449, 456-456, 461 (1986); אהרן אנקר מאסר על-תנאי 24, 32, 61, 75 (1981); וכן רע"פ 4935/12 מוחמד עמאר נ' מדינת ישראל (2013), בפסקה כ"ב).

מד. על בית המשפט, כפי שאף טען ענאד בערעורו, מוטלת כמובן החובה לשמור על מידתיות ויחס ראוי בין תקופת המאסר המותנה לאורך תקופת המאסר בפועל המוטלת על הנאשם, ולהשתמש בעונש המאסר באופן זהיר ומדוד, כך שהעונש המוטל יותאם למידת חומרתה של העבירה בגינה הוטל, ולא יכבול את ידיה של ערכאה דיונית עתידית. בענייננו, איני מוצא כי חרג בית המשפט מן המידתיות הראויה בהשיתו עונש מאסר על תנאי של 18 חודשים, לתקופת תנאי של 3 שנים - משך הזמן המירבי הקבוע בחוק(סעיף 52(ב)(1) לחוק העונשין). טענתו של ענאד, נסמכת על ניסוחו הכוללני של עונש המאסר על תנאי אשר הושת עליו; ואכן, הגדרה של "עבירות אלימות מסוג פשע" או "עבירת נשק" כוללת מגוון רחב של עבירות. עם זאת, מדובר בהגדרה המבקשת להגן על שלומו ובטחונו של הציבור, והשתת עונש המאסר על תנאי באופן זה אינה חורגת מן המקובל ומן הנדרש, גם בהתחשב בטיב העבירות. הדרך המומלצת שלא להיזקק לתנאי היא כמובן שלא לעבור עבירות בהמשך.

מה. אוסיף: כאמור, ענאד - בעל עבר פלילי נקי - הביע חרטה, ועם מעצרו עבר לדבריו תהליך של שינוי. שירות המבחן מעיד, כי הוא משתף פעולה עם תכניות הטיפול ומביע נכונות לערוך שינוי בדפוסי התנהגותו. זמן מאסרו, מאפשר לו להשלים תהליך זה באמצעות גורמי הטיפול המצויים בכלא. עונש המאסר על תנאי צריך לשמש תמרוך אזהרה לבל ישוב וישגה במעשים מן הסוג אליהם נקלע במסכת זו, וכדי שיפנים את המחירים הכרוכים בחזרה לעולם הפשע. וכדברי הרמב"ם במורה נבוכים (ג', מ"א מהדורת מיכאל שוורץ): "מדבר שהאדם מתפתה לעשותו - או מפני שהתאוה מגרה אותו לעשותו, או מפני שהוא רגיל לעשותו, או מפני שקשה מאוד שלא לעשותו - הוא לא יימנע אלא אם צפוי לו דבר חמור." (ההדגשה הוספה- א"ר).

מו. אין מקום להידרש לטיעוני ענאד באשר לגובה הפיצוי אשר הוטל עליו. בכתב הערעור לא צורפו, כפי שדורש הדין, משפחת המנוח וקרובי העבירה כמשיבים, ועל כן אין מקום לדון בעניין זה. מכל מקום, כל טענה בדבר קושי כלכלי בתשלום הפיצוי מקומה בפני המרכז לגביית קנסות, תוך ניסיון להגיע להסדר אשר יאפשר למשפחות הזכאיות לפיצויים לקבלם.

מז. סוף דבר, איננו נעתרים לערעורים למעט הפחתת מה בפיצוי שבו חב פלוני. עיכוב הביצוע באשר לרכיב הפיצויים שהוטלו עליו בטל. נשוב ונביע את התקווה כי המערערים לא ישובו לסורם.

ניתן היום, ד' באדר ב' התשע"ו (14.3.2016).

שופט

שופט

המשנה לנשיאה
